

Quants museus i quantes sales d'art de Lleida has visitat?

Tornem a interpel·lar al lector amb ganes de crear-li mala consciència: potser amiga i amic lector coneixes Museus i Sales d'art de Londres o París, de Barcelona o València, de Madrid o Saragossa i potser mai has anat a un Museu o una Sala d'art de Lleida. Potser acceptaràs amb nosaltres, que és tota una paradoxa imperdonable i que cal que ràpidament en facis esmena.

A Lleida tenim de tot i també art a dojo. Empaquetat: o en Museus, o en Galeries o en Sales d'exposicions.

Un bon Centre d'Art i que nosaltres li tenim una certa predilecció, és el Museu d'Art Jaume Morera. És un museu municipal de Lleida que té un bon fons artístic propi, reunint una col·lecció d'art modern i contemporani, on s'hi troben les aportacions dels artistes lleidatans. És molt important tot el treball museístic i d'arxiu de l'obra de l'escultor Leandre Cristòfol que té aquest Museu.

En la seva tasca d'adquisició d'obres per enriquir el Museu, aquest es va trobar amb una

donació excepcional: la comunitat budista Sakya Tashi Ling va fer la donació al Museu d'Art Jaume Morera de l'obra "Abisme" del pintor lleidatà Baldomer Gili Roig (1873-1926).

La tela de grans dimensions havia estat desapareguda durant anys i recentment fou retrobada a l'antic Palau Novella, una finca modernista construïda per indians al Garraf i que actualment acull un monestir budista tibetà.

Un cop la comunitat religiosa va fer la donació, l'obra ha estat profundament restaurada i ara el Museu la presenta en públic. Esdeveniment que denomina: "Abisme de Baldomer Gili Roig / Una obra retrobada"

Una altra de les virtuts del Museu d'Art Jaume Morera i de tot el seu equip professional, és redactar uns bons Dossiers de premsa i bons catàlegs, a continuació us oferim un dels seus textos, però abans de llegir-los, contempleu primer l'obra "Abisme" que teniu reproduïda, en tota la seva dimensió, a la pàgina de l'esquerra.

Abisme (1905) de Baldomer Gili Roig

EL TEMA

Aquesta pintura representa el que podríem denominar una paràbola. Les paràboles són al·legories que contenen un ensenyament moral. Evoquen ambients i descriuen accions i els seus resultats. Sovint involucren un o diversos personatges que s'enfronten a un dilema moral o realitzen accions qüestionables per després patir les conseqüències d'aquesta elecció.

En la pintura de Gili Roig ens trobem una temàtica inspirada en la mitologia grega i romana. Un seguit de nimfes es deixen seduir per uns sàtirs que les tempten amb tresors.

Com a conseqüència dels seus actes es veuen abocades a l'abisme, representat com una rasa. Els sàtirs reben l'ajuda de Canídia, una dona embriuada que impedeix que les nimfes puguin sortir de la rasa.

EL DÉU PAN I ELS SÀTIRS

Segons la mitologia grega, Pan és el déu dels boscos profunds, dels abismes, dels pastors i dels ramats, i la seva forma recull elements de cabres i cavalls. És el déu de la fertilitat i la sexualitat masculina desenfrenada, i es diu d'ell que perseguia les nimfes pels boscos.

En el seguici de Pan hi ha els sàtirs (faunes pels romans), divinitats dels boscos i les muntanyes que encarnaven la força vital de la naturalesa. Normalment, es prefiguren com homes amb potes de cabra, orelles punxegudes, banyes i una cua llarga.

El déu Pan i els sàtirs participaven de les festes del déu Bacus (bacanals). En la iconografia moderna els sàtirs s'assimilen a la figura del mal i simbolitzen el vessant no domesticat de la naturalesa i la luxúria. Per aquest motiu, les nimfes estaven en alerta constant davant la seva presència, preparades per fugir d'aquests éssers en permanent estat d'insatisfacció sexual.

CANÍDIA

Canídia, el nom real de la qual era Gratídia, fou una prostituta napolitana estimada pel poeta romà Horaci, al qual abandonà. Després d'això, a les seves obres literàries sortia sempre representada com una bruixa.

En la pintura, aquesta dona exerceix el paper d'ajudant dels sàtirs. Conserva alguns trets característics de les nimfes, però al mateix temps veiem que el seu aspecte està mig degradat, envellit, com el d'una persona embriuada. Sembla que es guanya la confiança de les nimfes, que hi busquen la salvació de l'abisme, però el que en realitat pretén Canídia és impedir que puguin sortir del seu captiveri.

LES NIMFES

Les nimfes, segons la mitologia grega i romana, són divinitats de la natura venerades com a genis femenins de les fonts, dels rius i dels llacs (nàiades), dels boscos (driades) i de les muntanyes (orèades). Sovint actuen com a ajudants de les divinitats principals i personifiquen la fecunditat, la gràcia i la vitalitat de la natura. Mai moren de velles o d'una malaltia, tot i que sí que poden morir per altres causes. Poden engendrar fills dels déus, aquests sí, immortals. En les obres d'art s'han representat habitualment nues o seminues, noies joves i boniques a les quals agrada ballar i cantar.

COMPOSICIÓ PICTÒRICA

Llum

Part superior de la pintura dividida al mateix temps en dos plans:

- En un primer pla trobem la figura d'un sàtir i d'una nimfa. El sàtir està intentant seduir la nimfa de dues maneres: a partir del seus poders sexuals i amb l'oferiment de joies.

- En un segon pla trobem un seguit

de sàtirs i nimfes aparellats. Ja sigui a través d'enganys o coaccions, els sàtirs intenten fer-se amb les nimfes, algunes d'elles s'hi resisteixen i d'altres sembla que ja han caigut en la temptació.

L'escenari on es duu a terme l'acció és un paratge amb una naturalesa exuberant, lluminosa, de la qual es desprenen una sèrie de bombolles transparents sortides d'un lloc incert. Aquestes bombolles simbolitzarien el caràcter efímer de la bellesa humana. També hi observem una sèrie de plantes amb flors vermelles, color símbol de la passió.

Ombra

La meitat inferior de la pintura està dominada per uns tons més obscurs, on trobem representat l'abisme en forma de rasa natural i on les plantes creixen de forma desordenada.

Unes quantes nimfes es troben esteses al terra d'aquesta rasa, no sabem si mortes o atordides per la caiguda. Estan envoltades de joies, símbol del seu pecat. Contràriament a les altres, una de les nimfes està plantada estirant els braços cap a una altra dona que serveix d'enllaç entre la part inferior i la superior del quadre. Aquesta nimfa sembla que demani ajuda per escapar de la rasa, però la dona que hi ha a la part superior intenta impedir que surti de l'abisme i ens incita a fer una lectura de la pintura de forma circular.

També podem destacar el canvi de tonalitat de les flors que ocupen aquest espai de la pintura. Es tracta de flors blanques, símbol de la puresa. Per sobre de la resta, una de sola destaca al centre de la composició, un lil·li blanc, símbol de la innocència de la joventut.

EL REREFONS TEMÀTIC

L'Abisme és un oli sobre tela que Gili Roig començà l'any 1904 per tal de presentar-lo al Congrés de Plafons Decoratius Joan Llusà Puig de Barcelona i que enllestí l'any 1905, quan li fou atorgat el primer

premi. En la convocatòria del concurs es proposava als artistes realitzar les obres inspirant-se en diferents temàtiques. El lema escollit per Gili Roig fou: El tràfic de blanques, vergonya dels pobles civilitzats. Així doncs, l'escena mitològica representada a L'Abisme no és res més que una metàfora d'una problemàtica social de l'època que, malauradament, ha perdurat fins als nostres dies.

Es tracta d'un fenomen molt antic que es començà a considerar un problema social a finals del segle XIX i començaments del XX, justament l'època en què Gili Roig pintà l'Abisme. En aquell temps s'utilitzava el concepte "tràfic de blanques" per fer referència a la mobilitat i el comerç de dones blanques, europees i americanes per servir com a prostitutes generalment en països àrabs, africans o asiàtics. En aquells moments sorgiren les primeres hipòtesis al voltant del fet que aquests moviments eren el resultat de segrestos, enganys i coaccions a dones innocents i vulnerables amb l'objectiu d'explotar-les sexualment. ●

Procés de separació de la tela "Abisme", Sala Noble del Palau Novella, gener de 2011

Abisme (1905) de Baldomer Gili Roig. Museu d'Art Jaume Morera. Lleida. Fotografia: Oriol Rosell.

